

BEDEN EĞİTİMİNDE GÖREV VE EGO YÖNELİMLERİ ÖLÇEĞİNİN ORTAOKUL ÖĞRENCİLERİ İÇİN GEÇERLİK VE GÜVENİLİRLİK ÇALIŞMASI

Fehime HASLOFÇA*

ÖZET

Bu çalışma, “Sporda Görev ve Egoya Yönelimler Ölçeği”nin (Task and Ego Orientation in Sport Questionnaire-TEOSQ) ortaokul beden eğitimi derslerine katılan öğrenciler için geçerlik ve güvenilirliğini saptamak amacıyla gerçekleştirildi. Araştırma İzmir ilinde üç ayrı ilçede yer alan dört ortaokuldan kız (n=338) ve erkek (n=357) toplam 695 öğrenci üzerinde gerçekleştirildi. Ölçeğin orijinal formdaki faktör yapısının bu çalışma örneklemini üzerinden elde edilen verilerle doğrulandığını kontrol etmek ve yapı geçerliği hakkında kanıtlar elde etmek için Doğrulayıcı Faktör Analizi (DFA) uygulandı. Ölçeğin güvenilirliğini belirlemek için “Cronbach's Alpha”, “Spearman-Brown Coefficient” ve “Guttman Split-Half Coefficient” değerleri incelendi. Farklı zamanlarda yapılan uygulamalar arasındaki tutarlılığı belirlemek için, üç hafta ara ile yapılan test-tekrar test güvenilirliğine bakıldı. Ölçeğin DFA sonuçları uyum iyiliği indeksleri test edilen model için model-veri uyumunun sağlandığını gösterdi. “Göreve yönelimi” ve “egoya yönelimi” yansıtan maddelerin güvenilirlik katsayıları, ölçeğin tüm faktörleriyle yeterli ve iyi düzeyde güvenilirliği olduğunu gösterdi. Bulgular, ölçeğin ortaokul beden eğitimi derslerinde çocukların göreve ve egoya yönelimi belirlemek için kullanılabileceğini göstermektedir.

Anahtar sözcükler: Beden eğitimi, görev yönelimi, ego yönelimi, geçerlik, güvenilirlik, öğrenci

SUMMARY

RELIABILITY AND VALIDITY OF TASK AND EGO ORIENTATIONS SCALES FOR SECONDARY SCHOOL STUDENTS

The purpose of the study is determining reliability and validity of Task and Ego Orientation in Sport Questionnaire (TEOSQ) for secondary

*Ege Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu, Bornova, İzmir

school students who are involved in physical education and sports lecture. The research is conducted totally of 695 students: 338 girls and 357 boys from four different secondary schools in three different districts of Izmir. In the scope of scale's form validity, Confirmatory Factor Analysis (CFA) was applied in order to confirm the valid factor structures for the original form. To determine the validity of scale, Cronbach's Alpha, Spearman-Brown Coefficient and Guttman Split-Half Coefficient scores were analyzed. Test-retest reliability was analyzed over three weeks. According to CFA results, all indices provided good data-test fitting. Task and ego orientation items were sufficient and reliable for all their factors. All findings reveal that the scale is reliable and valid to be used for determining secondary school students' task and ego orientations.

Key words: Physical education, task orientation, ego orientation, validity, reliability, students

GİRİŞ

Başarı hedeflemesi teorisine göre; başarı odaklı ortamlarda hedef, yeterliliğin sergilenmesidir. Beden Eğitimi ve benzeri başarı odaklı ortamlarda da başlıca iki hedef öne çıkar: görev ve ego yönelimi. Görev yönelimli bireyler, görevle ilgili ustalık geliştirme, bu gelişmeyi ve edinilmiş becerileri ortaya koyma, gayret sarf etme ve ilerleme kaydetme gibi konulara odaklanırlar (1,3,8,14,16,17,20).

Buna karşılık; bireyler ego yönelimli olduklarında, toplumdaki saygınlığını yükseltme düşüncesiyle, en az gayretle başkalarından üstün performans sergilemeye odaklanırlar. Ego yönelimli birey, başkalarına göre üstünlük sağladığında başarı hissi elde eder. Onun için "en iyi" nitelendirilmek zevktir ve tartışılmaz. Sürekli en iyi olmak ister. Walling ve Duda (23)'ya göre, ego yönelimi yüksek olan sporcular, başarılı olamayacaklarını hissettiklerinde yarışmada isteksiz olurlar. Bu tür sporcular, kazanmayı veya üstünlüğün sağlanmasını büyüklük olarak görürler ve kazanmak için yapılması gereken her şeyi, kurallara uymamak pahasına olsa bile yapmak isterler (1,3,8,23).

Jagacinski ve Nicholls (13)'a göre, hedef yöneliminin iki bağımsız etmeni her sporcuda vardır ve her etmenin baskınlık düzeyi sporcunun hedef yönelimini belirler. Bu iki bağımsız etmen görev yüksek-ego yüksek, görev yüksek-ego düşük, görev düşük-ego yüksek, görev düşük-ego düşük olabilir (12,13).

Kişinin belli bir ortam içindeki hedef yönelimi, onun belirli başarı hedeflerine olan doğal yönelimine (hedef yönelimleri) ve var olan şartlara (güdüsel iklime) bağlı olduğunu belirtmektedir (18,22). Ortaokulların büyük bölümünde uygulanmakta olan beden eğitimi (BE) derslerinde branş esasına ve doğru tekniğe dayalı, performans ölçülmesi ve karşılaştırmacı normlara vurgu yapan geleneksel yaklaşımın devam ettiği gözlenmektedir. Bu tarzdaki çevre düzenlemesi öğrencilerde, daha çok performans iklim algısı oluşturabilir. Buna bağlı olarak gelişecek ego yönelimi de öğrencilerin BE derslerine ve spor etkinliklerine karşı olumsuz tutum sergilemelerine neden olabilir (18).

Uygulanmakta olan BE dersleriyle ortaya çıkan hedef yönelimlerin ölçülebilmesi için uygun ölçeklere gereksinim duyulmaktadır. Sporda hedef yönelimlerinin ölçülmesinde kullanılan ölçeklerden biri Duda ve Nicholls (7) tarafından geliştirilen “Sporda İşe ve Egoya Yönelimler Ölçeği”dir (TEOSQ) (9). Bu ölçeğin ülkemizde ortaokul BE derslerinde kullanılabilmesi için geçerlik ve güvenilirlik çalışmasının yapılması bu araştırmanın amacını oluşturmaktadır.

GEREÇ ve YÖNTEM

Ölçeğin Türkçe’ye çevrilmesi sırasında gerçeğine bağlı kalındı. İlk aşamada, biri İngilizce olmak üzere toplam altı dilde uzmanlığı bulunan, diğerleri İngilizce dilinde uzman olan toplam üç kişi tarafından İngilizce’den Türkçe’ye çevrildi. Türkçe çeviriler üç uzmanın onayı ile tek metin haline getirildi. Bu Türkçe metin üç ayrı İngilizce dil uzmanı tarafından tekrar İngilizce’ye çevrildi ve gerçek ölçek metni ile karşılaştırıldı. Farklı zamanda yapılan uygulamalar arasındaki tutarlılığı belirlemek için, üç hafta ara ile yapılan test-tekrar test güvenilirliğine bakıldı.

Çalışma grubu: Araştırma İzmir ilinde üç ayrı ilçede yer alan dört ortaokuldan beşinci, altıncı ve yedinci sınıfta öğrenim gören 338’i kız ve 357’si erkek toplam 695 öğrenci üzerinde gerçekleştirildi.

Veri toplama aracı: Araştırmada ortaokul öğrencileri için geçerlik ve güvenilirliği incelenecek olan ölçek, Duda ve Nicholls (7) tarafından geliştirilen “The Task and Ego Orientation in Sport Questionnaire (TEOSQ)”dir. TEOSQ ölçeği “Beden Eğitiminde Görev ve Ego Yönelimi Ölçeği” (BEGEYÖ) olarak düzenlendi. Toplam 13 madde ve iki faktörlü yapıdan oluşan ölçek, beşli likert üzerinden yanıtlanmaktadır. Bu ölçekte bir puan “kesinlikle katılmama”, beş puan “tamamıyla katılma” anlamına gelir. Maddeler 2, 5, 7, 8, 10, 12 ve 13 “göreve yönelim”i; madde 1, 3, 4, 6, 9 ve 11 ise “egoya yönelim”i ortaya koymaktadır (9).

Verilerin toplanması: Araştırmanın yapılacağı okullar için İzmir Milli Eğitim Müdürlüğü'nden ve ölçeğin sahiplerinden gerekli izinler alındı. Araştırmaya katılan çocuklar, ölçekte yer alan soruları beden eğitimi dersi saatlerinde yanıtladılar. Ölçek uygulamaları sırasında beden eğitimi öğretmenleri sınıfın dışında tutuldu. Çocuklar soruları yanıtlamadan önce, kendilerine araştırmacı tarafından ölçeğin doldurulması konusunda açıklamalar yapıldı. Ayrıca öğrencilere, verdikleri yanıtların beden eğitimi öğretmenleri tarafından görülmeyeceği bildirildi. Uygulama sonucu toplanan ölçekler tek tek incelendi ve eksik doldurulan ölçekler araştırma kapsamından çıkarıldı. Tam doldurulan 695 ölçek araştırma kapsamına alındı.

Verilerin analizi: Ölçeğin orijinal formdaki faktör yapısının bu çalışma örneklemini üzerinden elde edilen verilerle doğrulandığını belirlemek ve ölçeğin yapı geçerliği hakkında kanıtlar elde etmek için doğrulayıcı faktör analizi (DFA) uygulandı. Söz konusu analiz LISREL 8.54 adlı program kullanılarak yapıldı. Modellerin uyum iyiliği, çoklu uyum indeksleri kullanılarak ve iyilik uyum indeksi (Goodnees of Fit Index, GFI), düzeltilmiş iyilik uyum indeksi (Adjusted Goodnees of Fit Index, AGFI), karşılaştırmalı uyum indeksi (Comparative Fit Index, CFI), ortalama hataların karekökü (Standardized-Root Mean Square Residuals, S-RMR) ve yaklaşık hataların ortalama karekökü (Root Mean square Error of Approximation, RMSEA) indeksleri incelendi (14,15,21).

Ölçeğin “göreve yönelim”i ve “egoya yönelim”i yansıtan maddelerinin güvenilirliğini belirlemek için “Cronbach's Alpha”, “Spearman-Brown Coefficient” ve “Guttman Split-Half Coefficient” değerleri incelendi. Ayrıca, farklı zamanlarda yapılan uygulamalar arasındaki tutarlılığı belirlemek için, farklı bir ortaokulda beşinci, altıncı ve yedinci sınıf öğrencilerine (n=89) üç hafta ara ile ölçekler uygulandı. Uygulama sonrası test-tekrar test korrelasyon katsayılarına bakıldı. Ölçekleri kullanarak elde edilen verilerin istatistiksel analizi için, Ege Üniversitesi Tıp Fakültesi Bioistatistik ve Tıbbi Bilişim Anabilim Dalına kayıtlı SPSS v15.0 Windows programı kullanıldı.

BULGULAR

BEGEYÖ için yapılan DFA analizi sonucunda, test edilen modelin uyum iyiliği indeksleri Tablo 1'de, maddelerin faktör yükleri ise Tablo 2'de yer almaktadır. Ölçeğin alt boyutları arasındaki korrelasyon $r=0.42$ olarak hesaplandı. Maddelerin ait faktör yüklerine ilişkin katsayıların tamamının istatistiksel olarak anlamlı olduğu gözlemlendi ($p<0.05$). BEGEYÖ'nün

güvenilirliğini belirlemek için yapılan testler sonucunda Cronbach's Alpha, Spearman-Brown Coefficient ve Guttman Split-Half Coefficient değerleri Tablo 3'de yer almaktadır. BEGEYÖ'ne ait iz (path) diyagramı standart değerlerle birlikte Şekil 1'de gösterilmektedir.

Tablo 1. BEGEYÖ için yapılan DFA sonuçları

Model	χ^2	GFI	AGFI	CFI	S-RMR	RMSEA
2 Faktörlü yapı	167.86 (62); p= 0.00	0.960	0.950	0.970	0.057	0.050

Tablo 2. BEGEYÖ maddelerine ilişkin faktör yükleri

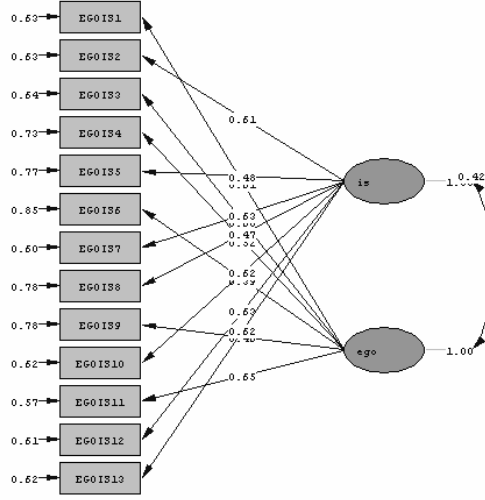
Maddeler	Faktör Yükleri (λ_x)	
	Görev yönelimi	Ego yönelimi
2	0.61	
5	0.48	
7	0.63	
8	0.47	
10	0.62	
12	0.63	
13	0.62	
1		0.61
3		0.60
4		0.52
6		0.39
9		0.46
11		0.65

Tablo 3. BEGEYÖ güvenilirlik katsayıları (N=695)

Hedef yönelimler	Cronbach's alpha (%)	Spearman-Brown coefficient (%)	Guttman split-half coefficient (%)
Ego yönelimi	72.0	72.5	72.3
Görev yönelimi	77.4	75.6	74.0

TARTIŞMA

BEGEYÖ'nün yapı geçerliği için uygulanan DFA'da, test edilen modelden elde edilen uyum indekslerinin yorumlanmasında GFI, AGFI ve CFI ≥ 0.90 , RMSEA ve S-RMR ≤ 0.08 değerleri ölçüt alındı (14,15,21).

Chi-Square=167.86, df=62, P-value=0.00000, RMSEA=0.050

Şekil 1. BEGEYÖ'ye ait iz (path) diyagramı (standart değerlerle birlikte)

DFA sonuçları; uyum iyiliği indeksleri test edilen model için model- veri uyumunun sağlandığını gösterdi. BEGEYÖ maddelerine ait faktör yüklerine göre, BEGEYÖ'nün orijinal ölçekte olduğu gibi iki faktörlü bir yapıya sahip olduğu belirlendi. BEGEYÖ'nün "göreve yönelim"i ve "egoya yönelim"i yansıtan maddeleri için elde edilen değerler; Nunnally'nin >0.70 değerlendirme seviyesine (19) göre, ölçeğin tüm faktörleriyle yeterli ve iyi düzeyde güvenilirlikte olduğunu ortaya koydu.

Orijinal ölçeğin ilk yapı geçerliği çalışması açıklayıcı faktör analizi yardımıyla yapılmış ve görev ve ego yönelimi olmak üzere iki faktör bulunmuştur (4,6). Duda (5); ölçeğin üç haftalık test-tekrar test güvenilirlik katsayılarını, görev yönelimi için 0.68, ego yönelimi için ise 0.75 olarak bulmuştur. Ölçek ile ilgili diğer çalışmada, ölçeğin iç tutarlığı görev yönelimi için 0.79, ego yönelimi için 0.81 olarak belirlenmiştir (9). Sporda iş ve egoya yönelimlerin (TEOSQ) faktör yapılarını belirlemek amacıyla yapılan diğer bir çalışmada (2); DFA sonucu iş ve ego yönelimleri faktörleriyle ilgili verilerin modele uygunluğu ortaya koyulmuştur (CFI=0.91; GFI=0.91; RMSR=0.09). İş ve ego alt ölçeklerine ilişkin katsayılar işe yönelim 0.83; egoya yönelim 0.86 olarak belirlenmiştir.

İngiliz ortaokullarında, BE sınıfları öğrencilerinin arasında daha önce yapılmış araştırmalarda kullanılan ölçeğin geçerli ve güvenilir olduğu gözler önüne serilmiştir (10,11). Araştırmaya ilişkin tüm bulgular, bu

ölçeğin ortaokul beden eğitimi derslerinde öğrencilerin göreve yönelimlerini ve egoya yönelimlerini belirlemek için kullanılabileceğini göstermektedir.

KAYNAKLAR

1. Barić R, Horga S: Psychometric properties of the Croatian version of task and ego orientation in sport questionnaire (CTEOSQ), *Kinesiology* **38**: 135-42, 2006.
2. Bentler PM: *EQS 6 Structural Equations Program Manual*. Encino, CA, Multivariate Software, Inc. p 272, 1995.
3. Curtis TR: Encouraging student-athletes' academic success through task orientation goal-setting. *J Coll Char* **7(3)**, 2006. doi: 10.2202/1940-1639.1522.
4. Duda JL: The relationship between task and ego orientation and the perceived purpose of sport among male and female high school athletes. *J Sport Exerc Psychol* **11**: 318-35, 1989.
5. Duda JL: Motivation in sport settings: A goal perspective approach. In: *Motivation in sport and exercise*, Roberts GC, Ed. Champaign, IL, Human Kinetics, 1992, pp 57-92.
6. Duda JL, Chi LK, Newton M, Walling MD, Catley D: Task and ego orientation and intrinsic motivation in sport. *Int J Sport Psychol* **26**: 40-63, 1995.
7. Duda JL, Nicholls JG: Dimensions of achievement motivation in schoolwork and sport. *J Educ Psychol* **84**: 290-9, 1992.
8. Duda JL, Ntoumanis N: Correlates of achievement goal orientations in physical education. *Int J Educ Res* **39**: 415-36, 2003.
9. Duda JL, Whitehead J: Measurement of goal perspectives in the physical domain. In: *Advances in Sport and Exercise Psychology Measurement*. Duda JL, Ed. Morgantown, WV, Fitness Information Technology, 1998, pp 21-48.
10. Fox K, Goudas M, Biddle S, Duda J, Armstrong N: Children's task and ego goal profiles in sport. *Br J Educ Psychol* **64**: 253-61, 1994.
11. Goudas M, Biddle S, Fox K: Perceived locus of causality, goal orientations, and perceived competence in school physical education classes. *Br J Educ Psychol* **64**: 453-63, 1994.
12. Jagacinski CM, Duda JL: A Comparative analysis of contemporary achievement goal orientation measures. *Educ Psychol Meas* **61**: 1013-39, 2001.
13. Jagacinski CM, Nicholls JG: Conceptions of ability and related affects in task involvement and ego involvement. *J Educ Psychol* **76**: 909-19, 1984.
14. Jöreskog KG, Sörbom D: Lisrel 8: *Structural Equation Modeling with the Simplis Command Language*. Hillsdale, NJ, Lawrence Erlbaum Associates Publishers, 1993.
15. Kelloway EK: *Using Lisrel for Structural Equation Modeling: A Researcher's Guide*. Thousand Oaks, CA, Sage Publications, 1998.
16. Koka A, Hein V: Perceptions of teacher's feedback and learning environment as predictors of intrinsic motivation in physical education. *Psychol Sport Exerc* **4**: 333-46, 2003.
17. Morgan K: *Promoting a mastery motivational climate in HE*. The Higher Education Academy; Hospitality, Leisure, Sport and Tourism Network, Pedagogic Research and Development Fund, Project 2005/06.

18. Morgan K, Kingston K: Development of a self-observation mastery intervention programme for teacher education. *British Educational Research Association Annual Conference*. University of Glamorgan, 14-17 September 2005. [www: leeds.ac.uk/educol/documents/143990.htm](http://www.leeds.ac.uk/educol/documents/143990.htm).
19. Nunnally JC: *Psychometric Theory*, 2nd ed. New York, McGraw-Hill, 1978.
20. Reinboth M, Duda JL: Perceived motivational climate, need satisfaction and indices of well-being in team sports: A longitudinal perspective. *Psychol Sport Exerc* **7**: 269-86, 2006.
21. Schumacker RE, Lomax RG: *A Beginner's Guide to Structural Equation Modeling*, 2nd ed. Mahwah, NJ, Lawrence Erlbaum Associates, 2004.
22. Spray C: Motivational climate and perceived strategies to sustain pupils' discipline in physical education. *Eur Phys Educ Rev* **8**: 5-20, 2002.
23. Walling MD, Duda JL: Goals and their associations with beliefs about success in the perceptions of the purposes of physical education. *J Teach Phys Educ* **14**: 140-56, 1995.

Yazışma için e-mail: f.haslofca@hotmail.com